

Historyczna atrakcja - 11. Bateria Artylerii Stałej (BAS) w Gdyni Redłowie

Bateria artyleryjska w Gdyni Redłowie, powstała w latach 1947-1948 jako jeden z punktów obrony wybrzeża morskiego przed atakiem od strony morza. Jest to obecnie najlepiej zachowana w Polsce bateria nadbrzeżna i najciekawszy zabytek militarny Gdyni.

Stanowiska artyleryjskie z armatami położone są około 700 metrów na południe od Polanki Redłowskiej, na wysokości około 50 m nad poziomem morza. Dojście do stanowisk od Polanki oraz od strony plaży oznakowane jest strzałkami.

Do stanowisk ogniowych prowadzą trzy drogi – od Polanki Redłowskiej, od strony plaży oraz z Redłowa.

Dojścia są oznakowane tablicami informacyjnymi o baterii. Ze względu na położenie baterii na terenie Rezerwatu Przyrodniczego „Kępa Redłowska”, do obiektów historycznych można dojść tylko wyznaczonymi ścieżkami.

Fot. Z archiwum UM Gdyni

Historia budowy i służby

Bateria redłowska powstała jako składowa 31. Dywizjonu Artylerii Nadbrzeżnej przeniesionego z Torunia 2 października 1946 roku, dowodzonego przez byłego dowódcę baterii cyplowej na Helu, kmdra por. Zbigniewa Przybyszewskiego. 31 października 1946 Minister Obrony Narodowej polecił przystąpić do budowy pierwszej baterii – właśnie w Redłowie. Lokalizację zatwierdzono 4 czerwca 1947 roku, a 6 czerwca przystąpiono do prac przygotowawczych i projektowych. Budowę rozpoczęto od stanowisk ogniowych, na których w czerwcu 1948 roku zakończono montaż dział. Przy budowie stanowisk artyleryjskich w Gdyni Redłowie, wykorzystano doświadczenia z walk we wrześniu 1939 r. baterii im. Heliodora Laskowskiego na Helu, której dowódcą był kmr Przybyszewski. 5 lipca wykonano strzelanie techniczne, a 12 sierpnia taktyczne do celu morskiego. Stanowiska ogniowe to żelbetowe platformy, na których ustawione zostały działa. Pod każdym stanowiskiem znajdują się trzy pomieszczenia: przedsionek, magazyn ładunków i magazyn pocisków. Przedsionek dolnej kondygnacji jest połączony z platformą działa dwiema windami amunicyjnymi.

W dalszej kolejności budowano w Redłowie inne obiekty. W 1948 roku rozpoczęto budowę centrali artyleryjskiej (oddana do użytku w 1951 roku), zapasowego punktu kierowania ogniem, oraz tunelu do schronu załogi. Od 1949 budowano elektrownię (ukończona w 1953 roku) i schron załogi, który oddano do eksploatacji w 1951 roku. W 1953 zbudowano dla baterii główny punkt kierowania ogniem oraz magazyn amunicji specjalnej. W kolejnym roku zbudowano dwa punkty obserwacji dwubocznej – jeden w Orłowie, a drugi na Oksywiu oraz główny magazyn amunicji. W listopadzie 1957 przekazano baterii artyleryjską stację radiolokacyjną, którą zbudowano obok głównego punktu kierowania ogniem. W 1956 roku rozpoczęto także budowę stanowiska dowodzenia 32. Dywizjonu Artylerii Nadbrzeżnej w rejonie Orłowa. Składał się on z ciężkiego, dwukondygnacyjnego schronu oraz elektrowni awaryjnej. Wokół baterii zaplanowano także polowe fortyfikacje przeciwdesantowe – Kompanijny Rejon Umocniony. Budowę KRU prowadzono w dwóch etapach: 15 maja do 30 października 1953 oraz od 4 maja 1954 roku budując łącznie 3.411 metrów bieżących rowów strzeleckich i łączących, 30 stanowisk ogniowych dla ckm, 33 stanowiska ogniowe dla rkm, 14 schronów typu lekkiego i 22 schrony przedpiersiowe dla ludzi.

Fot. Z archiwum UM Gdyni

Od początku istnienia bateria wchodziła w skład 31. Dywizjonu Artylerii Nadbrzeżnej do czasu, kiedy rozkazem Ministra Obrony Narodowej nr 0111/Org. z dnia 22 września 1950 roku utworzono samodzielne Baterie Artylerii Stałej, a bateria redłowska otrzymała numer jedenasty. W 1955, kiedy ponownie utworzono dywizjony, 11. BAS weszła w skład 32. DAN, którego sztab mieścił się właśnie w Redłowie. W tym czasie mieściła się tu także Szkoła Podoficerska Artylerii Nadbrzeżnej, przeniesiona w październiku 1955 roku do Darłowa. Przez okres służby bateria przechodziła zmiany etatów podobnie jak i inne jednostki, z których najważniejsza była ta z dnia 30 lipca 1963 roku, kiedy to baterię skadrowano do stanu 76 wojskowych. W 1968 roku jeszcze zmniejszono etat do 51 żołnierzy, a ostatecznie zgodnie z zarządzeniem Szefa Sztabu Generalnego MON nr 029/Org. z dnia 12 marca 1974 dokonano rozformowania 11. Baterii Artylerii Stałej.

Stan obecny

W połowie lat 80. XX w. jedno z czterech stanowisk ogniowych - nr 2, osunęło się z wysokiego klifu na skutek erozji podłoża. Pozostały po nim tylko boczne, betonowe ściany. Podobny los spotkał wieżę prawego punktu obserwacji dwubocznej „Orłowo”. Z punktu tego zachował się mały schron na krawędzi klifu na północ od Orłowa.

Obecnie większość obiektów 11 baterii znajduje się nadal na zamkniętym terenie wojskowym. Dostępne są trzy stanowiska ogniowe z zachowanymi działami morskimi typu B-13 kalibru 130 mm oraz elementami wyposażenia stanowisk takimi jak: dwudzielne drzwi pancerne, wentylatory ręczne, podajniki i windy amunicyjne.

Po opuszczeniu stanowisk przez wojsko postępowało niszczenie stanowisk i armat. Działa zostały ograbione z wszelkich mniejszych elementów. Uszkodzone zostały m.in. główne łożyska luf oraz zamki. Zniszczono także wszystkie metalowe balustrady na stanowiskach i pokrywy studzienek odwadniających. Pomimo tego obiekty budziły zawsze duże zainteresowanie i były odwiedzane przez miłośników fortyfikacji.

W 2005 roku miłośnicy fortyfikacji zrzeszeni w Pomorskim Stowarzyszeniu Ochrony Fortyfikacji REDUTA oraz sympatycy Pomorskiego Forum Eksploracyjnego rozpoczęli społecznie rewaloryzację stanowisk ogniowych. Pomocy udzieliła Marynarka Wojenna, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Gdyni i prywatne firmy. Prace koordynował Urząd Miasta Gdyni – Miejski Konserwator Zabytków. W pierwszym roku przystosowano do zwiedzania jedno stanowisko. Oczyszczono i pomalowano działą, odtworzono balustrady na stanowisku, zabezpieczono odkryte studzienki i miejsca niebezpieczne. Umieszczono także tablice informacyjne, które opracował merytorycznie i graficznie mgr inż. arch Arkadiusz Woźniakowski.

W następnych latach kontynuowano prace przy kolejnym stanowisku. Udało się podnieść i zabezpieczyć zamek działą, czyli część w której umieszczany był pocisk. Na skutek zniszczenia części elementów, zamek ten był opuszczony na ziemię, a lufa działą była przez to nienaturalnie skierowana w górę.

Zdecydowano też, że na kolejnych działach odtworzone będą trzy różne sposoby malowania maskującego, pochodzące z różnych okresów służby baterii. Stąd każde działą jest obecnie pomalowane w inny sposób.

W 2008 r. w rewaloryzacji stanowisk ogniowych włączyła się Rada Dzielnicy Redłowo, która uzyskała środki z budżetu Gminy Gdynia w ramach programu „Gdynia po godzinach”. Środki finansowe umożliwiły zlecenie bardziej skomplikowanych prac profesjonalnej firmie. Rada Dzielnicy Redłowo pozyskała też do współpracy gdyńskich harcerzy oraz pracowników i uczniów gdyńskich szkół. Do końca roku 2008 udało się doprowadzić do porządku trzy zachowane działą i ich stanowiska. Posprzątane zostały też wnętrza schronów pod platformami działą. Niestety świeżo pomalowane działą są często dewastowane przez wandalów, którzy umieszczają na nich swoje napisy i rysunki, stąd co pewien czas konieczne jest odtwarzanie malowania.

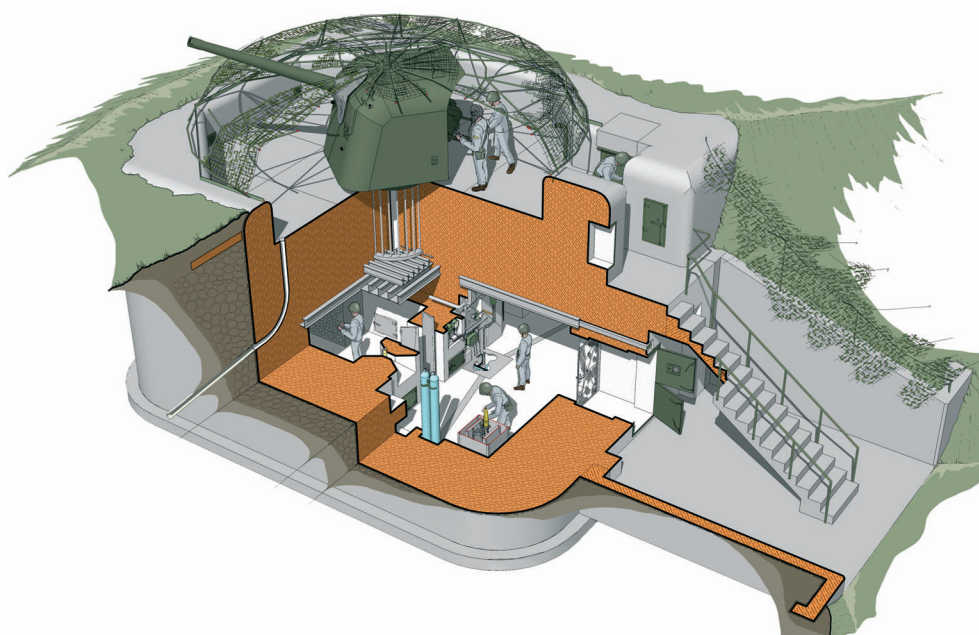
W 2009 r. dokonano uporządkowania schronu prawego punktu obserwacji dwubocznej „Orłowo”, znajdującego się na krawędzi klifu niedaleko Orłowa. Harcerze gdyńscy odtworzyli także fragment transzei i schron Kompanijnego Rejonu Umocnionego.

Fot. Z archiwum UM Gdyni

Fot. Z zasobów Rady Dzielnicy Redłowo

Widok z przekrojem stanowiska ogniowego

Rys. A. Woźniakowski